

Turkuler Isiksel

**EUROPE'S FUNCTIONAL CONSTITUTION – A Theory of  
Constitutionalism Beyond the State, Oxford University Press, 2016.,  
pp. 265**

Naslov „Europe's Functional Constitution – A Theory of Constitutionalism Beyond the State“ donosi kritički pregled postojeće pravne strukture Europske unije koja se u današnjem vremenu suočava s brojnim izazovima. Dakle, prema riječima samog autora, ovo nije utopijski prikaz onoga što bi Europska unija trebala ili morala biti, nego čisti i jednostavni prikaz onoga što ona jest. Konstitucionalizam se oduvijek shvaćao kao pojam imanentan postojanju samostalnih i suverenih država te postao sinonim za legitimaciju vlasti unutar okvira ustavnih poredaka. Međutim, gledajući povijesni razvoj EU-a, može se ustvrditi kako sama bit konstitucionalizma nije nerazdruživo vezana uz postojanje država, nego se može primijeniti i na druge političke entitete koji nadilaze državu, a tu se ponajprije misli na Uniju koja je s vremenom dobivala određene ustavnopravne značajke: sudbeni nadzor, hijerarhiju pravnih propisa, zaštitu ljudskih prava i sl. Autor, pokušavajući objasniti ovu aplikaciju ustavnopravnih mehanizama unutar jedne supranacionalne organizacije, razvija ideju funkcionalnog konstitucionalizma koje je upravo EU najistaknutiji primjer. Autor je ove knjige Turkuler Isiksel, profesor političkih znanosti na Columbia University. Knjiga je prvi put izašla 2016. g. u izdanju Oxford University Pressa te ima ukupno 265 stranica.

Na samom početku nalazi se „Predgovor“ (str. VII.-X.), „Sadržaj“ (str. XI.), potom slijede „Tabela sudskih slučajeva“ (str. XIII.-XVIII.), „Tabela međunarodnih pravnih dokumenata“ (str. XIX.) te „Tabela europskih pravnih dokumenata“ (str. XXI.-XXIII.). Glavni dio knjige počinje uvodnim poglavljem „Introduction: Constitutionalism beyond the State? Assessing the Stakes“ (str. 1.-30.) nakon kojega slijede šest središnjih poglavlja (str. 31.-212.) te zaključno poglavlje „Conclusion: Waking from the European Dream“ (str. 213.-232.). Završni dio knjige sastoji se od „Popisa literature“ (str. 233.-260.) i „Indexa pojmova“ (261.-265.). U nastavku ćemo izložiti kratak sadržaj središnjih poglavlja.

U prva dva poglavlja „Chapter 1: The Trilemma of Constitutional Authority“ (str. 31.-56.) i „Chapter 2: Functional Constitutionalism in the European Union“ (str. 57.-94.) autor izlaže kako ustavni autoritet unutar neke političke zajednice svoje uporište nalazi pored osiguranja temeljnih prava i sloboda te demokratskih institucija u nekoj političkoj zajednici još i u osiguravanju efektivnog i djelotvornog upravljanja tom političkom zajednicom. Nadalje, prof. Isiksel smatra kako EU svoj ustavnopravni autoritet temelji upravo na ovoj zadnjoj, funkcionalističkoj premisi koja unutar Unije dominira nad gore navedenim liberalnim i demokratskim izvorima ustavnog autoriteta. Potom, u drugom poglavlju razrađuje tezu o funkcionalističkom konstitucionalizmu EU-a. Iz ovakvog shvaćanja ustavnopravnog sustava EU-a

proizlaze i njegove glavne karakteristike koje ga razlikuju od ustavnih sustava pojedinih država. Najprije, pravni sustav Unije ne prožima cjelokupan politički život, nego djeluje unutar okvira koji su joj zadani prije svega ostvarenjem njezinih glavnih ciljeva. Nadalje, iz toga razloga, ovaj je poredak selektivan u reguliranju pojedinih ponašanja, usmjerenih prvenstveno ostvarenju ekonomske unije i slobodnog tržišta. Stoga, zaključuje autor, legitimitet ovog poretka i ovisi ponajprije o stupnju uspješnosti realizacije ovih ciljeva.

U sljedećim poglavljima autor obrazlaže kako je Europska unija neke od mehanizama ustavne vladavine prilagodila uvjetima okruženja čija je temeljna svrha ostvarenje ekonomske unije država članica. Upravo iz ovoga se, smatra autor, i najbolje može iščitati razlika između funkcionalističkog shvaćanja ustavnog autoriteta EU-a i poznatijih modela koji se temelje na demokratskim, liberalnim i kozmopolitanskim načelima. U trećem poglavlju „Chapter 3: Disentangling Fundamental Rights and Market Freedoms“ (str. 95.-124.) autor napominje kako unutar EU-a postoji razlikovanje, a posebice je to vidljivo u judikaturi Europskog suda pravde, između temeljnih sloboda, gdje se najprije misli na one koje omogućavaju i olakšavaju ekonomsku integraciju država članica, nasuprot temeljnim pravima koji obuhvaćaju klasična osobna, građanska i politička prava. To, naravno, ne znači da EU ne pruža zaštitu tim pravima, ali ipak se može primijetiti kako naglasak nije na njima. Slična situacija je i kod problema demokratskog deficita koji se obrađuje u četvrtom poglavlju „Chapter 4: Law, Democracy, and Citizenship in the European Union“ (str. 125.-154.). Autor napominje da najveći problem EU-a, što se toga tiče, nije, kako se često ističe, nepostojanje mehanizama koji omogućavaju sudjelovanje građana u odlučivanju, nego u činjenici da ti mehanizmi služe ponajprije za ojačanje i unapređenje temeljnog cilja Unije – ekonomske integracije, a na uštrb ostalih područja društvenog i političkog života. U petom poglavlju „Chapter 5: A Citizenship of Aliens: Markets, Mobility, Solidarity“ (str. 155.-184.) autor naglašava kako se takva situacija reflektira i u sadržaju instituta europskog državljanstva razvijenog unutar EU-a kako bi se, prije svega, omogućilo slobodno kretanje i zaposlenje državljanica članica unutar Unije, dok nedostaju ostali bitni sadržaji toga instituta kakvog poznajemo u sklopu pravnih sustava suverenih država. U šestom poglavlju „Chapter 6: The Non-discrimination Principle: Unbounding the State?“ (str. 185.-212.) daje pregled razvoja načela zabrane diskriminacije. Najprije se ono odnosilo na zabranu diskriminacije po nacionalnoj pripadnosti u svrhu ostvarenja ekonomske integracije, ali s vremenom je preraslo u sveopće načelo jednakosti svih pred zakonom što dokida diskriminaciju po bilo kojoj osnovi. Možda upravo po ovoj značajci ustavnog sustava EU-a, smatra, može se iščitati kako se ova supranacionalna organizacija u svom djelovanju okreće prema obuhvatnijoj političkoj organizaciji čiji ciljevi neće biti samo ekonomski nego mnogo širi.

U zaključnom poglavlju „Conclusion: Waking from the European Dream“ (str. 213.-232.) prof. Isiksel ističe da su recentni problemi i kriza koji su pogodili monetarnu uniju na najbolji način pokazali kako funkcionalni konstitucionalizam EU-a i tehnokratski način upravljanja, usmjeren prije svega na ekonomske ciljeve,

zapravo predstavljaju prepreku ostvarenju drugih poželjnih ciljeva i vrijednosti, primjerice demokratičnosti i socijalne pravde.

Vedran Zlatić, asistent